

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN

moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Triple Sec „Zondag“ per Literflesch . . . f 3.50
 „ 1/2 „ . . . f 1.80
 „ 1/4 „ . . . f 0.95

Firma J. ZONDAG
 Fabriek van fijne Likeuren
 Laan 16 en 18^A - DEN HAAG - Teleph. 3209

INHOUD: Ind. Kunstavond voor den Watersnood in Ned.-Indië. — Tentoonstelling Versierde Omslagen voor de Programma's van de Ind. Kunstavond voor den Watersnood in Ned. Indië. — Ingekomen giften voor den Watersnood in Ned.-Indië. — Semarang-sche Brieven. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Lees-tafels. — Mededeelingen.

Indische Kunstavond voor den watersnood in Ned.-Indië.

Beschermheer: Mr. Th. B. Pleyte, Minister van Koloniën.
 Eere-comité: Jhr. Mr. Dr. H. A. van Kamebeek, Burgemeester van 's-Gravenhage; Mr. J. H. Abendanon, oud-directeur van Onderwijs in Indië; Chr. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter „Oost en West“; H. Colijn, oud-Minister van Oorlog; Mr. D. Fock, oud-minister van Koloniën; J. Th. Gerlings, directeur Indische Stoomtram Maatschappij; G. F. de Bruyn Kops, voorzitter der Vereeniging Ambtenaren Binnenlandsch Bestuur; H. C. A. G. de Vogel, oud-Resident van Semarang; Jhr. Mr. H. C. van der Wijck, directeur Indische cultuur maatschappijen van J. W. IJzerman, oud-lid Tweede Kamer Staten-Generaal.

De uitvoering zal plaats hebben op Woensdag 15 Maart in den Kon. Ned. Schouwburg te 's-Gravenhage. De afdeling 's-Gravenhage van de vereeniging „Oost en West“ heeft de regeling op zich genomen en wordt daarbij bijgestaan door de Indische Vereeniging en leden van de Indologische Studentenvereeniging. Daar de avond een specifiek Indisch karakter zal dragen, zal hij niet alleen voor oud-gasten, doch ook voor hen, die nooit in Indië geweest zijn, zeer aantrekkelijk worden. Behalve Indische muziek, zang en dans, staan Indische tableaux op het programma. Prinsen uit Javaansche vorstenhuizen, zonen van regenten en andere hier te lande studeerende inlandsche jongelieden zullen aan de uitvoering meedoen. Verder hebben o.a. Madme. Sorga en de heeren Borgesius en Herman Kloppers hunne medewerking welwillend toegezegd. De gamelan, die bespeeld zal worden, is door den heer Scheurleer beschikbaar gesteld.

De kaarten voor den Indischen kunstavond op Woensdag 15 Maart a.s. van f 4.—, f 3.— en f 2.— waren Zaterdag j.l. reeds geheel uitverkocht.
 Nog enkele kaarten van f 1.— zijn te verkrijgen.

Tentoonstelling Versierde Omslagen voor de Programma's van den Indischen Kunstavond voor den Watersnood in Ned.-Indië.

Een door tusschenkomst van den kunstschilder Kramer gericht verzoek aan de Nederlandsche schilders, om op zich te nemen een of meer omslagen van de programma's voor den Indischen Kunstavond te versieren, is niet onbeantwoord gelaten. Reeds hebben meer dan 50 schilders toezeggingen gedaan, in totaal voor ongeveer 125 omslagen, en nog komen dagelijks toezeggingen binnen. Dit

resultaat kan niet anders dan schitterend genoemd worden. De toezeggingen zijn naar volgorde, waarop zij binnenkwamen, van:

Albert Roelofs, Cossaar, Wolbers, Schregel, Kramer, Oosterzee, Olderswelt, Nakken, van Rhijnmen, Rauffe, Nic. van der Waay, W. Muller, Zilcken, Hoyck van Papendrecht, Willy Sluiter, E. Bosch, Frans Oerder, Luit. Ter Meulen, Schutz, Wetering de Rooy, Mension, Wijsmuller, Grondhout, Bodifée, Tholen, Hoytema, Willem E. Roelofs, Leurs, van Horssen, den heer en mevrouw Broedelet, van Waning, Hobbe Smith, Keus, Le Comte, Suze Bischoop-Robertson, Tiele, Vredenburg, Bach, Henkes, Zoetelief-Tromp, Schäfer, Joh. van Deventer, Weijns, Eerelman, de Regt, Ritsema, Koppenol, W. de Zwart, Bron, Th. Arntzenius, Kever, Edz. Koning, Sophie en Chr. Hirschmann.

Besloten is deze omslagen vooraf tentoonstellen. Inderdaad een goed besluit. Op een druk bezoek aan de tentoonstelling wordt gerekend, want aldaar kan men niet alleen op zijn gemak de over het algemeen schitterende bijdragen bezien, doch waarschijnlijk ook voor een klein prijsje zich iets bijzonder moois verwerven. Bijna zeker zulle de meeste, waarschijnlijk bijna alle kunstwerken onder de waarde worden verkocht. Vandaar dan ook, dat niet gearzeld wordt een ieder aan te sporen een bezoek aan de tentoonstelling te brengen: 1°. om eens te zien, wat de Nederlandsche schilders voor liefdadige doeleinden over hebben, en 2°. om te trachten een der kunstwerken machtig te worden. De schilder-, teeken- of etsstukken zullen bij opbod verkocht worden. 't Zal zeker vermakkelijk zijn de liefhebbers nu en dan tegen elkander te hooren opbieden. Een druk bezoek en het doel der schilders is bereikt: Leniging te brengen aan de ongelukkigen van den Watersnood in Ned.-Indië.

De tentoonstellingscommissie bestaat uit: de dames van Aalst-Koopman, van Beresteyn-Tromp, Eschauzier-Pabst, Kramer-Bach, Kroesen-van Heemskerck, Römer-Barnouw, Romeijn-Tückermann, Storm van 's-Gravenzande-Rahder, Verbroek-Maronnier; en de heeren R. Zuyderhoff, M. Kramer en A. Mühlensfeld.

De Tentoonstelling zal worden gehouden vanaf Donderdag 9 Maart tot en met Dinsdag 14 Maart a.s., in het magazijn van „Boeatan“, Heulstraat 19, Den Haag, van 11 tot 6 uur.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen tot en met 2 Maart 1916	f 3902.20
Sedert ontvangen:	
Van de afdeling Haarlem	6.05½
Van de afdeling Utrecht	40.—
Uit Utrecht van mevr. v. O. v. S.	5.—
Uit Apeldoorn van mevr. v. d. P. mevr. v. d. B. en mej. C. de G.	3.50
Uit Utrecht J. J. L.	10.—
Uit 's-Gravenhage van Mr. Ph.	10.—
Uit Haarlem van J. J. V. f 3.— en familie v. d. Br. f 7.50	10.50
Totaal	f 3987.25½

Semarang-sche Brieven.

No. XI.

De rede van Taft, gehouden te San Francisco in de Common-Wealth Club bevat een korte, maar duidelijke opsomming van wat Amerika in een tiental jaren in de Filippijnen heeft weten tot stand te brengen. Laat ons gerust toegeven, dat niet alles zoo rooskleurig is als deze ex-president het deed voorkomen in zijn oratio pro domo (Taft was meerdere jaren gouverneur van de Filippijnen), dan nog zal iedereen moeten erkennen, dat daar groot werk is verricht, dat daar een organisatorische kracht werkzaam is geweest, die de Filippijnen een forschen stoot heeft gegeven en op den weg der beschaving en van den vooruitgang, moreel zoo goed als materieel, een eind heeft voortgestuwd, waartoe het koloniale beleid of wanbeleid van Spanje in geen eeuwen in staat blijkt geweest te zijn. De ruitelijke verklaring, dat Amerika de Filippijnen wil opvoeden tot zelfregering, en dat doel met alle energie, waarover de Amerikaan beschikt, in den kortst mogelijken tijd wil trachten te bereiken, doet aangenaam aan. Hier is geen salon-ethicus aan 't woord, maar de nuchtere zakenman, die duidelijk aangeeft hoe op een eerlijke wijze de handels- en maritieme belangen van Amerika in overeenstemming kunnen worden gebracht met de ontwikkeling van dat eilandrijk en zijn bewoners. Alleen het bewustzijn van kracht, en de onverzettelijke wil om zijn eenmaal vastgesteld doel te bereiken, maken zulk een beslist optreden mogelijk. Wanneer zal het oogenblik aanbreken, dat een Nederlandsch staatsman met dezelfde openhartigheid ten aanhoore van het geheele volk, in Klein- en in Groot-Nederland, zijn politieke plannen zal durven blootleggen? Het valt niet te betwijfelen, dat aan den vertegenwoordiger van het hoogste gezag in den staat deze waardigheid niet zal worden opgedragen alvorens een grondig overleg met de Regeering in Nederland heeft plaats gehad, en vraagstukken van internationale politiek gaan nog immer moeilijk met openbaarheid samen. Wij zijn daaraan zoo gewoon geraakt, dat wij dit haast als vanzelfsprekend aannemen. Wel hebben de bloedige gebeurtenissen van den laatsten tijd in Europa de vraag naar voren gebracht of het nog langer aangaat om in zake diplomatieke verhoudingen den volkswil nagenoeg geheel buiten te schakelen; maar ik acht het niet waarschijnlijk, dat Europa, zelfs niet in eenige eeuwen, het standpunt van den Amerikaan bereikt, die niet van zijn Regeering, maar als lastgever van zijn Administratie spreekt.

Ten opzichte van Indië echter ligt de zaak anders. Er is niet het minste bezwaar om in duidelijke woorden te zeggen in welke richting men in de naaste toekomst de inlandsche bevolking tot ontwikkeling zal willen brengen; of men het beginsel van zelfbestuur aanvaardt, en met welke middelen men dat zal trachten te verwezenlijken. Het zegt ten slotte voor Indië zoo weinig of men van een nieuw-benoemden Gouverneur-Generaal weet tot welke politieke partij of fractie hij in Nederland gerekend werd. Voor iedere nieuwe Excellentie die den Buitenzorgschen Troon besteeg, maakte Indië eerbiedig zijn Sembah, en wachtte deemoedig af wat zijn verder lot zou zijn. Hetzij de nieuwe bewindsman van rechts of van links kwam, of, zooals wel eens werd verteld, van achter de homber-tafel, zooals Saul van achter het veer werd geroepen, het was om het even, de zaken marcheerden; er werd geld, er werd grof geld verdiend aan Indië. Een vertrekkend resident vond zijn welwillendheid beloofd met een hooge vendutie van zijn inboedel, waar opium-chineezen en rijke suikerboeren een oude residentspet b.v. drie, vier keer voor fabelachtige sommen kochten. Venduties van 20 à 30 duizend gulden waren een 25 jaar geleden nog geen zeldzaamheid.

Ook al weer met de noodige „welwillendheid“ beschouwd, steekt daarin evenmin iets Russisch, als in de rijke commissariaten van Gouverneur-Generaal in ruste. Hoofdzak was: de zaken marcheerden. Van tijd tot tijd vloog er eens een vreemdeling over Indië, die dan een boek schreef en vertelde hoe gelukkig de inlandsche bevolking was, en hoe zegenrijk het Nederlandsche Bestuur. Afgezien van de middelen waarmee het werd doorgevoerd, moet erkend worden,

PERRY & CO.

Dekstoelen
 Hut Mail } koffers
 Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT 20.

dat het Nederlandsche Kolonisatie-systeem van groote handigheid getuigde.

Intusschen zijn de toestanden anders geworden. Eerst waren het de rijk geworden Chinezen, die met zekere vrijmoedigheid hun eischen stelden omtrent de afschaffing van het passen-stelsel, van het verbod om elders dan in bepaalde wijken te wonen, en onderwijs. De Regeering ging daarop slechts schoorvoetend in. Tegenover Japan, dat zoowel te land als te zee getoond had over geduchte strijdmiddelen te kunnen beschikken, maar bovenal getoond had een volk te zijn met een krachtig nationaal bewustzijn, ging dat zoo niet. De eisch van gelijkstelling met Europeanen voor elk van zijn onderdanen moest zonder dralen worden ingewilligd. En nu gaan van uit de inlandsche bevolking steeds meer en meer stemmen op, die getuigen van een groeiend zelfbewustzijn. Reeds heeft de Regeering in principe het beginsel aanvaard van gelijke salariëering bij gelijke dienstprestatie voor blank en bruin; wat natuurlijk voorloopig alleen voor sommige, zeer ondergeschikte betrekkingen in toepassing kan worden gebracht. Voor inlandsche onderwijzers valt daar voorloopig niet aan te denken. Trouwens, hun tractementen zijn nog niet zoo lang geleden aanzienlijk verbeterd. Vergis ik mij niet, dan is het aanvangstractement van f25 's maands op f40 gebracht, met verhoogingen van f10 in plaats van f5. Die inlandsche onderwijzers echter, waarvan de meesten op hun kweekscholen een opleiding hebben gehad, die volstrekt niet onderdoet voor die van den Europeeschen onderwijzer, gaan zich de gelijkgerechtigden van hun Europeesche collega's gevoelen, en verlangen b.v. als lid te worden toegelaten van het Ned.-Ind. Onderwijzersgenootschap. Merkwaaardigerwijze heeft dat Genootschap in zijn der dagen te Djocja gehouden congres met een kleine meerderheid die toelating geweigerd. Wellicht, dat ik op deze zaak nader terugkom, als ik over de noodige gegevens om haar van verschillende kanten te bezien. In ieder geval hebben wij daarin een zeer duidelijke aanwijzing van de nieuwe stroomingen, die zich beginnen baan te breken. Niet altijd is de wijze, waarop dat groeiend zelfbewustzijn tot uiting komt, redelijk of zelfs maar toelaatbaar. De Sanim-leer, waarvan het aantal aanhangers in sommige streken bedenkelijk toeneemt, is een zuiver revolutionaire leer, die vierkant tegenover de Regeering stelling neemt. Het wordt meer dan tijd, dat met krachtige hand dit kwaad-worde gekeerd, en dat wij den inlander eens en voorgoed duidelijk maken, dat onze hartelijke gezindheid om hem tot ontwikkeling en welvaart te brengen, ons niet zal beletten om, waar noodig, op gevoelige wijze de tuchtroede te hanteeren.

Uit al deze dingen blijkt zonneklaar hoe de binnenlandsche politiek van Indië voor steeds ingewikkelder vraagstukken komt te staan. De oplossing van het probleem om een achterlijke bevolking met een uiterst geringe koopkracht, die reeds tot het uiterste is belast *), in een land, waaruit jaarlijks een 100 miljoen wegvloeit, tot ontwikkeling te brengen, eischt dan ook in de eerste plaats een grondige kennis van land en volk en van de bestaande economische verhoudingen en wanverhoudingen. Toen Idenburg zijn ministerieel zetel verliet om de Indische landvoogdij te aanvaarden, heeft men die in de Nederlandsche politiek ietwat ongewone handelwijze geaccepteerd met de overweging, dat het hier een man gold, die Indië door en door kende, en in wiens onkreukbare eerlijkheid men een onbeperkt vertrouwen had. Moge al de invloed der kerkelijke partijen in Nederland in de onderwijspolitiek (men denke b.v. aan de Minahassa, aan de facultatiefstelling van het godsdienstonderwijs op gesubsidieerde scholen enz.) niet te miskennen zijn, in vele andere opzichten heeft Idenburg getoond een man van buitengewone bekwaamheid en helder doorzicht te zijn.

Eensklaps echter komt er verandering. Niet in de eerste plaats wordt nu de blik gericht op het land en zijn bewoners, op zijn talrijke noden en behoeften, op al wat vraagt om regeling en verbetering, op al wat hier woelt en gist. De Hooge Regeering in Nederland heeft plotseling ontdekt, dat Indië een diplomaat noodig heeft. Dat Indië in de internationale betrekkingen en vooral na den oorlog een steeds belangrijker rol zal vervullen of liever ondergaan, wie die dat ontkennen zal of zelfs maar betwijfelen? Zoo lang echter bij de behandeling dier buitenlandsche aangelegenheden het zwaartepunt nog moet gezocht worden en ook wel zal blijven in Den Haag en niet in Buitenzorg, lijken de argumenten, die men voor de keuze van den nieuwen Gouverneur-Generaal aanvoert, in niet geringe mate overschat, en in geen geval in staat om volslagen onkunde van land en volk te rechtvaardigen. Er zullen heel wat andere en betere redenen moeten worden aangevoerd om deze keuze aannemelijk te maken voor wie in de ontwikkeling van het Javaansche volk oprecht belang stelt. Wij willen gaarne aannemen, dat de nieuwe bewindsman groote gaven van hoofd en hart bezit. Dat zal niet kunnen beletten, dat hij, in de eerste jaren zeker, aan den leiband zal moeten loopen van de machtige bureaucratie. Nog zie ik van Heutsz vóór mij, zooals hij stond bij zijn toespraak op de algemeene audientie, onmiddellijk na zijn installatie als G.G., hoe hij toornde tegen ambtelijke sleur, en met fonkelende oogen dreigend den vinger ophief. En hoe heeft de secretarie hem niet zachtken, maar zeker „klein“ gekregen! En van Heutsz, al kende hij Atjeh beter dan Java, was geen vreemdeling in Jeruzalem. Wat de geschiedenis van dit nieuwe bewind zal hebben te boeken, is een diep en dicht omsluitend geheim. Indië heeft nog niet het recht om te vragen hoe en in welke richting zijn hoogste belangen zullen worden bevorderd, Indië heeft als altijd zwijgend in de hooge wijsheid van de Regeering in Nederland te berusten, Indië maakt als altijd voor den nieuwen heerscher eerbiediglijk Sembah.

SI PANTEK.

*) Zelfs van het zout wordt op Java en Madoera alleen per jaar een belasting van ruim 10 miljoen geheven.

Suriname.

Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp tot goedkeuring van het den 30sten September 1915 te Parijs tusschen Nederland en Frankrijk gesloten verdrag, strekkende tot regeling van de grens tusschen Suriname en Fransch-Guyana over een gedeelte der Marowijne-rivier.

Uit de memorie van toelichting, die hier niet in haar geheel kan worden overgenomen, laten wij het een en ander volgen:

„Reeds sinds geruimen tijd wordt zoowel door de Nederlandsche als door de Fransche regeering als vaststaande aangenomen, dat de grens tusschen Suriname en Fransch-

Guyana gevormd wordt door de Marowijnerivier. Die grens was intusschen niet nader aangeduid, terwijl aanvankelijk alleen de benedenloop der rivier bekend was. In 1861 verkende een gemengde Nederlandsch-Fransche Commissie de rivier, zich stroomopwaarts begevend. Zij kwam na een zeer nauwkeurig onderzoek daar, waar de Marowijne ontstaat uit de samenvloeiing van de Lawa en de Tapanahoni, tot de slotsom, dat de Lawa de hoofd-rivier is; meer stroomopwaarts, waar de Lawa op haar beurt ontstaat door de samenvloeiing van de Litani en de Marowini-kreek, stempelde zij de Litani tot hoofd-rivier. De eerstgemelde conclusie werd door een arbitrale uitspraak van Z. M. den Czaar van Rusland van 13-25 Mei 1891 bevestigd.

Wat de tweede conclusie betreft, kan worden vermeld, dat latere onderzoekingen twijfel aan de juistheid daarvan hebben doen rijzen. Intusschen was de vraag of de Litani of de Marowini-kreek als hoofd-rivier is te beschouwen, toenmaals niet het onderwerp van gedachtenwisseling tusschen de Nederlandsche en de Fransche regeering en dientengevolge is deze vraag ook niet onderworpen geweest aan de beslissing van den hoogen scheids-rechter.

Toen in het laatst der vorige eeuw de terreinen aan de oevers van de grensrivier meer en meer in exploitatie werden gebracht en in het bijzonder zoowel aan de Nederlandsche als aan de Fransche zijde goud werd gevonden, deed zich het gebrek gevoelen van een grenstractaat en met name van bepalingen tot regeling van de bevoegdheid der wederzijdsche autoriteiten tot uitoefening van gezag op de breede rivier zelf. De Fransche regeering wenschte, vooral om op doeltreffende wijze tegen goudstroopers en smokkelaars te kunnen optreden, politietoezicht op de rivier uit te oefenen.

De Nederlandsche regeering achtte de uitoefening van zoodanig toezicht op de rivier zelf in strijd met het beginsel van de vrije vaart op grensrivieren.

Verscheidene pogingen, van onze zijde aangewend om tot een oplossing te komen, faalden. Van den anderen kant waren voorstellen van Fransche zijde gedaan voor ons onaanneemelijk.

In verband met eene concessie-aanvraag om in de Marowijne naar goud te baggeren, werd door onze regeering aan de Fransche te kennen gegeven, dat zij het wensche-lijk achtte, dat de totstandkoming van een tractaat dienaangaande niet afhankelijk werd gesteld van de regeling der grensscheiding met de daarmee in verband staande aangelegenheden. Dit was inderdaad het juiste standpunt; de beide aangelegenheden hebben volstrekt niets met elkander te maken.

„Terwijl inmiddels nieuwe concessie-aanvragen tot goud-baggering de wenscheilijkheid om een regeling nopens de baggerconcessie tot stand te brengen hadden verhoogd, deelde de Fransche regeering mede, dat zij tot het sluiten van een verdrag dienaangaande niet kon overgaan zonder dat tegelijkertijd ook de grensquaestie werd geregeld. Onder deze omstandigheden heeft de Nederlandsche regeering gemeend, zich tegen een gelijktijdig behandelen der beide aangelegenheden niet te moeten verzetten; in April 1912 bood zij door tusschenkomst van Harer Majesteits gezant te Parijs een ontwerp-tractaat, handelend over beide punten, aan de Fransche regeering aan. Het ontwerp kon de goedkeuring van laatstgemelde regeering niet verwerven, in het bijzonder niet, omdat daarin voor het voor grotere schepen bevaarbare gedeelte der Marowijne, overeenkomstig het internationale recht en derhalve overeenkomstig den bij gebreke van een tractaat reeds bestaanden toestand, de Thalweg als grens werd aangegeven.

De Fransche regeering kon zich daarmee niet vereenigen, omdat de Thalweg van de zeer breede rivier meeren-deels dicht langs den Franschen oever loopt. Zij toonde zich echter wel bereid, in het algemeen met het Nederlandsche voorstel mede te gaan voor zooveel betreft het alleen voor kleine schepen bevaarbare gedeelte der grens-rivier.

De Nederlandsche regeering van haar kant, meende in geen geval te kunnen toestemmen in een regeling, waarbij zoals de Fransche regeering wenschte, ook in het beneden-gedeelte der Marowijne de middellijn als grens werd aangenomen.

Ten einde nu echter de totstandkoming van de voor de kolonie van belang geachte regeling inzake het verlenen van baggerconcessies niet geheel te doen afstuiten op de gebleken onmogelijkheid om tot een bevredigende grensregeling te komen, en aangezien, zooals vermeld, het sluiten van een tractaat aangaande baggerconcessies afhankelijk was van het opnemen daarin van bepalingen over den loop der grens, heeft de Nederlandsche regeering in beginsel toegestemd in die van Fransche zijde voorgeslagen modus vivendi, volgens welken een regeling niet over de geheele grensrivier, doch slechts over een deel daarvan zou worden getroffen.

Hoewel het in het algemeen niet wenscheilijk achtende, dat de grens aldus slechts ten deele bij tractaat zou zijn geregeld, meende de Nederlandsche regeering, dat het belang der kolonie Suriname bij het verlenen van concessies tot baggeren in een bepaald gedeelte der grensrivier zwaarder moest wegen dan deze bedenking.

Het tractaat, waarover de Nederlandsche en de Fransche regeeringen het ten slotte eens werden en dat hierbij ter goedkeuring wordt voorgedragen, heeft betrekking op het gedeelte der rivier, waarin van goudbaggeren vooreerst sprake zal zijn, te weten het gedeelte tusschen het noordelijk uiteinde van het aan Nederland toebehoorende Stoelmansland en het zuidelijk uiteinde van het aan

Genealogisch Heraldisch Bureau

Carl Köffler, 's-Gravenhage, Obrechtstr. 181.

BELAST ZICH MET:

Het verstrekken van inlichtingen op het gebied van geslachts-, wapen- en zegelkunde in den uitgebreidsten zin; het nasporen van familiebetrekkingen, zoowel binnen- als buitenlands; het opsporen van familie-wapens en zegels; het samenstellen van zoo volledig mogelijke geslachtsregisters en het opmaken van kwartierstaten onder overlegging der officieele bewijsstukken; het bijeenbrengen der benodigde wettelijke stukken ter eventuele erkenning, inlijving of verheffing in den Nederlandschen Adelstand, alsook tot het officieel verkrijgen van naamsverandering; het oplossen van onbekende wapens; het teekenen en schilderen van hoofdaliantie- en kwartierwapens, zoowel op papier als perkament, paneel, enz.; het graveeren van cachetten en zegelringen in alle metalen en halfedelgesteenten, het vervaardigen van stempels en clichés tot het bedrukken van postpapier, het branden van wapens in glas, het leveren van boekbanden, portefeuilles, etc., met in leder gedreven wapens, enz. alsmede het ontwerpen en leveren van ex-libris.

Redactie en Administratie van „Het Zoeklicht“ voor Genealogie en Heraldiek.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPLINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie

LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met al onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. THIMSTRA.

G. Ed. BORST

Vlamingstraat 23-25-27
DEN HAAG.

Het bekende adres voor

HEEREN
MODE
ARTIKELN

Dames- en Kinderkleding

naar maat.

Alle genres DAG- en AVONDKLEEDING met en zonder stoflevering .....

Beleefd aanbevelend, **JOHA v. d. VELDE**,
Jac. Gillisstr. 29 bij Stadh. plein. - Den Haag

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 ..... Telefoon 2005
Noordeinde 17a ..... Telefoon 6537

..... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes .....
Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs

Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

Frankrijk toebehoorende eiland Portal, dat is ten naastebij het punt waar de rivier voor grootere schepen vaarbaar wordt. Zoals uit de considerans van het verdrag blijkt, bestaat het voornemen, de onderhandelingen over een verdrag betreffende den boven- en den benedenloop der grensrivier voort te zetten."

In artikel 1 wordt de grensscheiding geregeld, in de artikelen 2 en 3 wordt gesproken over de vaart op de rivier en over de bevoegdheden aan de beide landen op de rivier of aan den oever toekomend, de artikelen 4 en 5 regelen de uitgifte van concessies tot het baggeren van goud in de rivier. Het slotartikel 6 bevat een arbitrage-clausule.

Artikel 1 geeft als grens aan eene lijn, loopende in de lengte der rivier door het midden bij gewonen waterstand. In verband hiermee is het redelijk, dat het in de rivier gewonnen goud voor de helft uit Nederlandsch gebied en voor de helft uit Fransch gebied geacht wordt afkomstig te zijn, zooals blijkt art. 5 in de concessie-voorwaarden zal worden bepaald.

Artikel 1 bepaalt verder tot het gebied van welke der verdragsluitende Mogendheden de verschillende in de rivier gelegen eilanden behooren. Tevens waarborgt het aan de daarop woonachtige Boschnegers en Indianen eerbiediging hunner verkregen rechten.

Ons voorbehoudende op het tractaat terug te komen, veroorloven wij ons een enkele opmerking omtrent hetgeen in de memorie van toelichting is gezegd over de kwestie Litani of Marowijne-kreek. In het Decem-bernummer 1898 van het Tijdschr. v. h. Aardrijksk. Ge-nootschap werd de zienswijze verdedigd, dat het, na de arbitrale uitspraak van den Czaar van Rusland, een open vraag bleef, welk van beide genoemde kreek als de grens te beschouwen was en dat wij, juist op grond van de uitspraak van den Czaar, hieromtrent met de Fransche regeering tot overeenstemming moesten komen. De arbi-ter had op den voorgrond gezet „qu'il est admis sans conteste par les deux pays intéressés que le fleuve Maroni à partir de sa source, doit servir de limite entre leurs colonies respectives." Een van de gronden waarop de Lawa als de grens werd aangewezen — een grond die niet goed te rijmen was met de genoemde vooropstel-ling — was, dat de Fransche autoriteiten in Guiana me- nigmaal de op het in geschil zijnde terrein gevestigde negers hadden erkend als middellijk of onmiddellijk af- hankelijk van het Nederlandsche gezag. Welnu, volgens den eenigen reiziger, die de Marowijne-kreek heeft ge- exploreerd — Henri Coudreau — hebben de Bonni- negers van 1790—1815 tal van dorpen in de Marowijne- kreek gehad. Bovendien bevond hij, dat de beide bron- rivieren „à peu près d'égal importance" waren. Had de Czaar zijn uitspraak verder uitgestrekt, dan zou zonder twijfel de Marowijne-kreek als de grens zijn aangewezen. Het is verblijdend, dat de beide regeeringen zijn over- eengekomen de onderhandelingen over den bovenloop der grensrivier voort te zetten. In verband hiermede is het jammer, dat de expeditie, die de Marowijne hebben opgenomen, niet tevens de Marowijne-kreek in kaart heb- ben gebracht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Verbroedering tusschen Javaan en Indo. Na reeds herhaaldelijk over 't tooneelstuk Totok en Indo ge- schreven te hebben, acht Tjiptomangoen Koe- soemo 't thans noodig ook een woord tot de Javanen in 't bijzonder daarover te spreken. „Broeders! — zoo zegt hij in de „Modjopait" — in Fabricius' stuk wordt de Indo, eigenlijk gezegd de Javaan, beleedigd, want die Indo is niet minderwaardig, omdat hij in Indië geboren is, maar omdat hij Javaansch bloed in zijn aderen heeft stroomen, dat is u w bloed, broeders! Een in Indië geboren man of vrouw uit volbloed-Europeesche ouders is, volgens Fabricius en soortgenooten, een Europeaan, ergo is 't het Javaan- sche bloed, waarmede het Europeesche bloed bij den Indo vermengd is, dat hem minderwaardig maakt, ver- geleken bij den volbloed blanke. Dit alles waarheid zijnde, broeders! doen wij u de vraag: wilt gij even laf zijn als de Indo's van Weber (Red. „Soer. Nwsblad"), die zich volstrekt niet beleedigd gevoelen door Fabricius' „To- tok en Indo"? Wij, Javanen, zijn fijngevoelig, veel fijner dan de Westerling, die gewoonlijk vrij ruw van ziel is, daarom eischen wij, dat gij u solidair verklaart met den hier bespotten Indo; weest één met den gehoode, smeeken wij u. Dan, maar ook dan pas, zal het protest uit den boezem van het Indiër-dom zooveel effect sorteer- ren, dat de blanke zich wel tweemaal bedenken zal, voor- dat hij zijn rassenwaan zóó bot viert als Fabricius in To- tok en Indo gedaan heeft. Dan, maar ook dan pas, zullen de Indiërs in Ned.-Indië, in hun eigen vaderland, een macht vormen, waarmede rekening moet worden ge- houden, hetgeen voor het oogenblik door Weber c.s. wordt ontkend. — Javanen! verbroedert u met den Indo!" — Aldus besluit schrijver.

Schoolnieuws. Een „Inzender" in de „Pembrita Betawi" klaagt over het feit, dat op de Holl. Inl. school te Ponogoro (Madioen) twee Chineesche kinderen werden toegelaten. Het is toch duidelijk, zoo meent hij, dat de Inl. school een Hollandsche school is voor Inland- sche kinderen, de Holl.-Chin. school een dito speciaal voor Chineesche kinderen en de Holl. lagere school be- stemd is voor kinderen van alle rassen, die het Euro- peesch lager onderwijs willen volgen. De twee Chinees-

che jongens, hier boven bedoeld, hebben rijke ouders. Heeft daarom de schoolcommissie het verzoek om deze kinderen op de Holl.-Inl. school geplaatst te krijgen, toe- gestaan? Of is 't, omdat de Chineezzen met Inlanders ge- lijk gesteld zijn? Zoo ja, dan zouden Inlandsche kinderen ook wel op de Holl. Chin. scholen kunnen worden toe- gelaten. En waartoe zou dan 't onderscheid tusschen H.-I. en H.-Ch. scholen dienen? En waartoe dienen de H. L. scholen, als de kinderen van Chineezzen op de H. I. scho- len worden toegelaten? Voor zoover ik weet, zijn de H. I. scholen slechts voor de kinderen van Inlanders bestemd, in de eerste plaats van de aanzienlijken onder hen, tw. 1e. van de hoogst-geplaatste ambtenaren, 2e. voor die van hooge afkomst zijn; 3e. van de rijken en welgestel- den; 4e. voor leerlingen, die later verder onderwijs willen ontvangen op middelbare scholen, de vakscholen, zoo- mede de ambachtsscholen te Batavia, Semarang en Soe- rabaja. Wanneer de Chineezzen gerangschikt worden tot de twee eerst genoemde categorieën van Inlanders, zul- len in minder dan geen tijd de Holl. Inl. scholen over- vuld worden met Chineesche kinderen. Waarom zullen de Chineezzen hunne kinderen naar de Holl. Inl. school zenden, waar zij zelf voor hun landaard de noodige scho- len hebben? Zoo vraagt die „Inzender."

Op de H.-I. school te Magelang waren bij den aan- vang van den nieuwen cursus slechts 30 vacante plaat- sen, terwijl er 200 aanvragen voor plaatsing waren inge- komen; de meesten moesten dus afgewezen worden. Wel een bewijs, dat een tweede H.-I. school daar hoog noodig is. („Sinar Djawa").

Op de H.-I. school te Kediri worden, volgens boven- genoemd blad, de leerlingen, met goedvinden van het hoofd van Plaatselijk Bestuur, onder leiding van hunne goeroes eenigszins bekwaamd in het w a j a n g o r a n g spel. Met welke bedoeling dit onderwijs gegeven wordt, verklaart de schrijver niet te begrijpen. Hij hoopt, dat daaruit voor de verstandelijke ontwikkeling der jongelie- den iets goeds mag voortvloeien. De leerlingen, die aan deze dansen deelnemen, vormen een soort van vereeniging, en betalen daarvoor elke maand ieder een contributie van f 1.— De goeroe djoget (dansmeester) krijgt voor elke les f 3.—. Elken Zaterdagavond wordt daartoe de gamelan bespeeld, door een der leerlingen gratis in gebruik afgestaan. Hoewel deze vereeniging door vele Inlandsche ambtenaren moreel en financieel gesteund wordt, acht de schrijver haar toch minder gewenscht, daar zij z.i. tot „verkwisting" aanleiding geeft, wat op de schouders der ouders zal drukken, die in dezen tijd zich toch reeds vele geldelijke offers ten bate hunner kin- deren moeten getroosten. Hoe goed ook de bedoeling moge zijn, die bij deze danslessen heeft voorgezeten, toch vreest hij, dat zij niet lang zullen worden volgehouden, in aanmerking genomen de penjakit bosèn (de ziekte der lusteloosheid en vervalping) eigen aan den Javaan. Al het geld, dat er aan besteed is, kan dan als wegge- gooid beschouwd worden. Jammer ook van den tijd daar- aan besteed! Zoo meent schrijver.

Aardig gevonden. De „Pembrita Betawi" schrijft in een harer nummers de namen van de vier meest be- kende legeraanvoerders van de oorlogvoerende landen, als volgt, met de opmerking, dat de lettergrepen naast elkaar en onder elkaar gelezen, dezelfde namen aanduiden:

Jof | fre
Fre | nch
Put | nik
Nik | olaas

Onveiligheid. In de maand November in het Batam- sche vertoevende — zoo verhaalt Strijder in de „Modjopait" — meer speciaal in de afdeeling Rang- kasbetoeng, ontmoette ik den Inlander Sadeli uit de dessa Pasirhoeni, district Paroeng Koedjang. De man klaagde er over vijf malen bestolen te zijn geworden, alles te zamen voor een waarde van f 350.—. De politie was onmachtig Katrangan (klaarheid) te krijgen, d.w.z. dat zij ook impotent is om de bevolking te beschermen tegen de heeren dieven. De Inlander is daardoor aange- wezen op eigen krachten. Bij mij — alzo Strijder — rijst de vraag, of in verband daarmede het niet rationeel zoude zijn, de bepalingen op het bezit van vuurwapens te herzien? Of zou de Regeering van meening zijn, dat het bezit van pistolen en repeteergeweren gevaar met zich zou brengen voor den heer van Haastert? Intusschen ben ik er heilig van overtuigd, dat de tegenwoordige toestand den smokkelhandel in geweren en pistolen zeer in de hand werkt.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ontevredenheid. Volgens de „Pewarta Soera- baja" heerscht er onder de verkoopers van pluimvee te Soerabaja groote ontevredenheid, door het besluit van den Gemeenteraad aldaar, waarbij is bepaald, dat zij niet meer op Pasar Pabean mogen verkoopen, maar ge- bruik moeten maken van de gemeentelijke Pasar Bong. Deze is een kleine en afgelegen pasar (marktplaats), waar zij, volgens hunne beweringen, hunne kippen enz. niet kunnen kwijttraken. Verscheidenen onder hen zijn dan ook volgens genoemd blad met dit bedrijf uitgeschei- den. Het is mogelijk, meent de verslaggever, dat voor bepaalde doeleinden de gemeente op eenige ruimte beslag moet leggen, maar waarom juist daarvoor Pasar Pa- bean genomen, waar de bevolking reeds van ouds hare kippen kon koopen en verkoopen?

Een vreemd geval. Even genoemd blad doet het ver-

Sigarenhandel D. NIEUWSTRATEN
Zoutmanstraat 2A hoek Witte de Withstraat
Telefoon Haag 4057

Magazijn 1ste Klasse.
Speciaal ingericht voor verzending naar de Tropen
GROOTE SORTERING SIGARETTEN.

HOOGERE BURGERSCHOOL
5-jarige cursus
met voorbereidingsklassen.
VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H. B. S. 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Uitslag 1915 :

13 Adsp. Eindexamen H.B.S. 5-j. c., n.m. :
11 als leerling 5de klasse ;
1 als leerling extraneus ;
1 als gemobiliseerde ;
1 „ voor de Cadettenschool (O.I.L.) ;
1 „ „ „ Kweekschool v/d Zeevaart.

Tot heden slaagden :

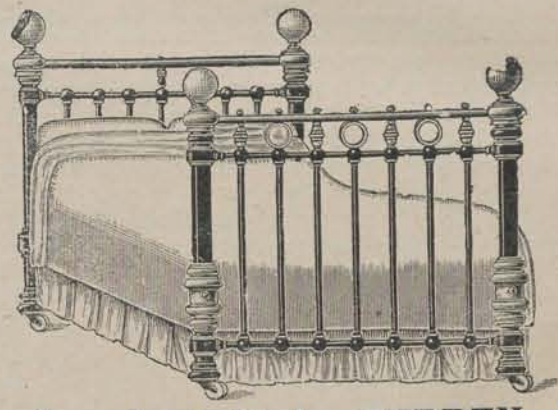
98 Adsp. Eindexamen H. B. S. 5-j. c.
19 „ Kon. Mil. Acad. ;
19 „ Cadettenschool ;
17 „ Adelborst ;
24 „ Cand. O. I. Ambt. ; Zeevaart- en Machinistenscholen, enz.

De Directeur :
H. WULLINGS.
VOORSCHOTEN, November 1915.

M. VISSER,
voorh. A. J. ROBBARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.
Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

haal van een jager, die op jacht geweest zijnde, twee zwijnen had gedood en die met de tram naar huis medebracht. Te Pontjol (Semarang) aangekomen, nam hij voor het verdere vervoer dezer gedoodde dieren twee kisten, voor elk één. De zwijnen hadden elk een gewicht van ± 50 kilo. Een politieoppasser, beweerde, dat het vervoer van tjelengs (zwijnen) per kar door de stad verboden is, maakte tegen de twee karrevoerders proces-verbaal op. De jager ging echter terstond bij den Hoofdcmissaris van politie informeren of de bewering van dezen dienaar der politie juist was. Het antwoord was ontkennend en de politieoppasser werd uit zijne betrekking ontslagen.

Speelzucht. De „Bintang Soerabaja” meldt, dat er te Djombang (Soerabaja) zwaar gedobbeld wordt. De Inlanders worden daar al brutaler en brutaler. Op klaarlichten dag, op straat ziet men overal spelende partijen. Waarom zouden wij 't niet doen? vraagt de kleine man. Waarom zouden wij opgevat worden; al de prijajies doen 'timmers ook met hunne vrouwen, vrienden en kennissen?

Diefstal in de gevangenis. In de gevangenis te Soerabaja heerschen, volgens hetzelfde blad, alles behalve ordelijke toestanden. Vechtpartijen en diefstallen zijn er aan de orde van den dag. De Directeur dezer gevangenis is blijkbaar niet bij machte afdoende verbeteringen daarin te brengen. Onlangs is gestolen uit een gesloten werkplaats der zeilmakerij. Van de toen daar aangetroffen voetsporen werden door de afdeling recherche der politie photographische afdrukken genomen. Tot nu toe werd echter nog geen katrangan verkregen. Het moeten personen uit de gevangenis zelve geweest zijn, die daarna de goederen buiten de gevangenis muren gebracht hebben. Men vermoedt het bestaan van een goed georganiseerde dievenbende, die zoowel onder de gevangenen, als onder het gevangenis personeel hare leden telt. De Directeur zit er erg mede te houden. Had hij tot nu toe de politie buiten de zaken in de gevangenis gehouden, thans heeft hij, ten einde raad, haar hulp ingeroepen.

Pestbestrijding. In Malang wordt volgens de „Pewarta Soerabaja” geklaagd over de strenge maatregelen van den dienst der pestbestrijding in zake de woningverbetering. De noodzakelijkheid der voorgeschreven veranderingen, welke véél geld kosten, wordt niet ingezien en het nut der huizenverbeteringen wordt zeer problematiek geacht. Er heerscht groote ontevredenheid, ook over het optreden van de met de inspectie der huizen belaste opzichters.

Oprichting eener Chineesche Bank. Bovengenoemd blad deelt mede, dat van uit China pogingen aangewend worden, een Chineesche bank in Ned.-Indië op te richten. Uit Djokdja wordt daaromtrent het volgende vernomen: Drie Chineezers kwamen daarvoor eerst te Soerabaja, daarna te Djokdja onderhandelen. Een hunner is werkzaam aan de „Tiong Jang Gien Hang”, een bank, die op verschillende plaatsen in China hare kantoren heeft; de tweede is een afgevaardigde van de Siang Boe (handelsvereniging) te Peking; terwijl de derde iemand is, die blijkbaar niet voor een bepaald doel medereist, althans niet voor de oprichting van de hier bovenbedoelde bank. Men zegt wel, dat hij voor politieke belangen in Indië vertoeft; zekerheid heeft men evenwel daaromtrent niet. Te Djokdja werden onderhandelingen gevoerd. De „Tiong Jang Gien Hang” voornoemd wil een agentschap in N.-I. oprichten en daar werken met een kapitaal van 10 miljoen, waarvan twee derde of de helft uit China zal worden gestort en de rest door middel van aandeelen, in Ned.-Indië geplaatst. Het is nog niet zeker of deze Bank te Batavia dan wel te Soerabaja gevestigd zal worden. De Chineesche kapitalisten op Java worden nu over de oprichting en de aandeelenkwestie gepolst. Verscheidenen zijn van oordeel, dat het beter is terstond een agentschap op te richten en dan af te wachten of de zaak op aandeelen kan worden voortgezet. De besprekingen werden in Djokdja gehouden, voornamelijk met de bestuursleden van de „Siang Boe” aldaar, zomede met den kapitein en luitenant der Chineezers, de firma Kian Gwan en Kwee Hoo Tong. Van Djokdja vertrokken genoemde Chineezers eerst naar Bandung en daarna naar Batavia.

Tentoonstelling te Soerabaja. De „Perniagan” meldt, dat eenige maanden geleden te Soerabaja zich een comité gevormd heeft ter bestudeering van een plan om in deze stad een tentoonstelling te houden enkele jaren na het sluiten van den vrede. Dit comité wilde te weten komen in hoeverre kon worden gerekend op de medewerking van de regeering, de gemeente en van personen betrokken in handels-, landbouw- en nijverheidsondernemingen. De voorbereiding is thans zoover gevorderd, dat de vereeniging „Algemeene Tentoonstelling van N.-Indische landbouw, veeteelt, visscherij, handel en nijverheid” is opgericht. Aan het bestuur daarvan is opgedragen de goedkeuring der statuten aan te vragen.

Voorzorgsmaatregelen. Volgens de „Pewarta Soerabaja” heeft de Soesoehoenan van Solo gelast op de aanstaande Sekaten geen publieke vermakelijkheden te houden, in verband met de uitbreiding van de pest in dit gewest. Slechts twee restaurants mogen er in de nabijheid van de misgigt geopend worden, terwijl de sekaten-gamelan zich gedurende zeven dagen, zooals gebruikelijk, zal laten hooren.

Werving Inl. soldaten. In de residentie Cheribon wordt, volgens evengenoemd blad, druk werk gemaakt van de werving van Inlanders voor het leger, vooral in de

afdeeling Indramajoe met veel succes, niettegenstaande door koelie-mandoers daartegen sterk geageerd wordt. De Inlandsche sergeanten reizen nu ook de afdeelingen Madjalengka en Koeningan rond, en brengen de recruten naar het depotbataljon te Malang.

Gestaakt. Meergenoemd blad verneemt, dat de „Taman Pewartara” met 1 Januari 1916 niet meer zou verschijnen, omdat de abonnementsgelden zoo slecht binnenkomen. Het blad bestond reeds veertien jaren.

Van Vreemde Koloniën.

De Islam en de Westersche beschaving.

Dr. E. Huber noemt 't — in de D. Kolonialzeitung van 20 Febr. j.l. — een wijd verspreid vooroordeel, tegenover den geestelijken ijver van 't Avondland de rustige bestendigheid van 't Oosten te stellen. Men laat de ontwikkeling van de Orient stil staan en acht daarom den Islam onbekwaam de beschaving te bevorderen, ja laat hem vijandig tegenover de kultuur staan. Dit wijst echter op gebrek aan kennis van de Islamitische wereld, doordien de Islam en de Koranreligie niet voldoende worden doorgrond. Men kent ze meestal ook alleen in den officieelen vorm, zooals zij in handboeken worden weergegeven, of in 't moslemische recht en in de kultus te voorschijn komen.

Men ziet over 't hoofd dat de zaken, die men waarneemt slechts de uiterste schil van de religie vertoonen, welke voor haar wezen maar betrekkelijke beteekenis heeft, en men vergeet dat de Islam niet alleen een godsdienst, maar ook een beschavingsvorm is.

In 't Westen heeft men hiervoor veelal geen open oog. En toch, van 't oogenblik af dat de Islam, door 't volk van Arabië gedragen, over 't lot der volken van 't Oosten is begonnen te beschikken, is bij hen van rust en bestendigheid niets te merken. Sedert is voortdurende afwisseling, voortschrijdende ontwikkeling het eenige bestendige geweest in 't ruime door hem omvatte gebied, van het hooggebergte in Centraal Azië tot aan de zuilen van Hercules.

Wel is de koran een voor alle tijden besloten, onveranderlijk boek, maar 't is een dwaling, te meenen, door onderzoek van de woorden van de koran 't wezen van de Islam als religie te kunnen doorgronden. Ten onrechte wordt de starre, onbeweeglijke opeenstapeling van voorstellingen, die het kanonieke boek van den Islam bevat, als de aanwijzing beschouwd van het geestelijke gezichteinde der Islamitische ontwikkeling. De omvang van de geestelijke kultuur der moslemen is evenmin door den korantekst beperkt, als de woordelijke inhoud van den bijbel dien omvang voor de christenen begrenst! De gedachtenkring strekt zich uit over alles wat naar het heilige boek is verklaard of er uit gelezen kan worden. Dit heeft voor den koran in den loop der tijden evenveel verandering ondergaan als bij het christendom het geval is geweest.

De volksoontwikkeling is niet afhankelijk van 't geloof. Haar bloeien en verwelken, haar stijgen en vallen wordt door gansch andere factoren beheerscht. De samenwerking van de geestelijke stroomingen, de groei van 't maatschappelijk leven, het zoeken naar welstand door 't benutten van de bronnen van welvaart en door ijverigen arbeid, dat zijn de factoren, waarvan de ontwikkeling afhankelijk is. De invloed van den godsdienst op de kultuur is, in den regel, slechts een middellijke, hij doet zich gelden om de werking der andere factoren te bevorderen of te vertragen.

De groote wereldreligies, 't christen- en 't jodendom hebben zich aan onze kultuur aangepast. Volgens Dr. Huber bestaat geen grond om aan te nemen, dat de Islam dit ook niet zou doen. De geschiedenis van zijn aanpassingsvermogen spreekt meer afdoend dan alle theoretische overwegingen. Hij wijst er op, hoe de geschiktheid van den Islam, om denkbare, die hem uit hun aard geheel vreemd zijn, van andere meer gevorderde beschavingscentra over te nemen, bewezen is. Dit had in zijn bloeitijd zelfs in zoodanige mate plaats, dat wij thans nog in de literatuur van die eeuwen de leidende gedachten van de Grieksche, Perzische en Indische beschaving in zoodanige mate terugvinden, dat 't veelal mogelijk is ze daaruit weer op te bouwen. De Mohamedanen hebben alle kulturgedachten van vreemde volkeren, met welke zij in aanraking kwamen, gastvrij opgenomen. Het geloof van den Profeet heeft de opneming van die vreemde, niet-islamitische invloeden best doorstaan en er zich tevens naar gevoegd. De ontwikkelingsgeschiedenis van de islamitische theologie is niets anders dan de strijd om de opneming van vreemde begrippen. De thans inderdaad bestaande achterstand in het cultuurleven van de Mohamedaansche volkeren van den oriënt mag daarom niet op rekening van den Islam als geloof worden geschreven. Daarvoor moeten andere oorzaken gezocht worden. Naast verkeerde toestanden in 't eigen maatschappelijk leven, komt de schuld van dezen stilstand voor een voornaam deel aan de gedurende eeuwen kunstmatig gedwongene afsluiting dezer landen van de aanraking met de geestelijke stroomingen daarbuiten en in 't bijzonder met die van 't westen.

In 't heden meldt 't westen zich met meer aandrang aan. Het nabije oosten wacht sedert tientallen van jaren eigenlijk al op de groote gebeurtenis, die de bestaande toestanden over het doode punt moet heen brengen.

De Turksche regeering stond tot nu toe wantrouwend tegenover de mild door de Europeesche grootmachten aangeboden hervormingsplannen. Zij vreesde, niet ten onrechte, dat de aangeboden invloed misbruikt zou worden, om zekere politieke voorrechten in 't Osmanische staatswezen te verwerven. Inderdaad hebben de groote mogendheden, in wier Oriëntprogramma de versnippering en verdeling van T. als eerste punt opgenomen is, eenige provinciën van 't rijk met scholen, hospitalen en zendelingen over-gul bedacht. Maar die met groote middelen uitgevoerde beschavingstaak stond slechts in den dienst van zelfzuchtige bedoelingen. Zij beoogde eenzijdig den weg te effenen om in te grijpen in de T. binnenlandsche verhoudingen, en om anderzijds in T. een groot belangveld te betreden, dat vooruitzicht opende op een groot deel der erfenis tegen den tijd, dat de nalatenschap van den z.g.n. zieken man zou worden verdeeld. Het doel was dus niet op de opheffing van de Moslemen van 't oosten, maar op eigen voordeel gericht.

Voor Duitschland waren, schrijft Dr. Huber, dergelijke plannen uitsluitend. D. kan als Noordzeemogendheid er niet aan denken een stuk uit 't Osman-rijk te snijden. De geografische ligging van D. wijst het in de Middellandsche zee slechts een handelspolitiek toe, waarbij de bescherming zijner belangen moet worden toevertrouwd aan den staat, in wiens gebied de handelsrelatiën worden aangeknoopt. Daarom vormen 't behoud en de versterking van Turkije, zijn verheffing tot een modernen rechtstaat met een goed geordende handelsorganisatie en met een eerbiedafdwingend leger, grondslagen van de D. wereldpolitiek. Alle door D. genomen maat-

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten Visch, Vleeschwaren Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 .. .. 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

P. KOLE, Drogist.

Valeriusstraat 40

Telef. 5301.

DEN HAAG.

Fred. Hendriklaan 215

Telef. 1776 Z.

SCHEVENINGEN.

BORSTELWERK, SPONZEN, ZEEMLEDER
TOILET-ARTIKELN, EAU DE COLOGNE
ARTIKELN VOOR ZIEKENVERPLEGING
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN
Aan beide zaken Personenweegstoel.

Modemagazijnen

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10.

Prins Hendrikstraat 104-106

Nieuwe afdeling: Blouses

Prima Confectie.

Uitsluitend Prins Hendrikstraat 104

A. ASSENBERG,

Prima kwaliteit Schoenmaker, Diverse soorten
GUMMIHAKKEN. CREAMS, VETERS, enz.
Columbusstraat 73, Den Haag.

Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK
Vlugge bediening.

Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald
en thuisbezorgd.

N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

Marque Deposée „AU-CONDOR”

LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

Adverteeren doet verkoopen.

regelen zijn van den aanvang af op een wedergeboorte van T. gericht geweest.

Het streven daarbij is niet T. zonder meer te verwesteren. De leiders bejveren zich er op te wijzen, dat de nieuw-Osmankultuur moet berusten op de Turksch-nationale levensbeginselen en op de groote nationale overleveringen, die aan de geschiedenis, wetenschap en kultuur moeten worden aangeknoopt. De eigen beschikbare elementen moeten benut en ontwikkeld worden, van vreemde beschaving mogen slechts die elementen worden overgenomen, die de T. nationale stroomingen aanverwant zijn of er vrucht dragend mee kunnen samenwerken.

't Moslemvolk is met niets minder gediend dan met een oppervlakkige aankleeding der westersche beschaving, door overneming van uiterlijkheden, die bij ons de betekenis hebben van een organisch onderdeel van ons kultuurleven, maar die, losgemaakt van hun grondslag, zonder wezen, zonder gedachte, een spotbeeld zijn van ontwikkeling en opvoeding. Langs dien weg gaat een volk zijn ondergang, niet zijn wedergeboorte tegemoet.

De vorderingen, die vereischt worden, komen den Islam als religie niet te na, zij kunnen de religieuze belangen streng ontzien. Dit sluit niet uit, dat de nieuwigheden door de orthodoxe geestelijkheid bestreden zullen worden, maar een verziende regering zal de middelen vinden, om dien weerstand te breken. De strijd tusschen weten en gelooven zal er niet erger door worden, dan 't geval is geweest bij 't uitervechten er van in het westen.

De schr. ziet in den strijd, die T. thans meemaakt, een opwekken van alles, wat een nationale en maatschappelijke wedergeboorte kan brengen van den staat, aan wien de leidende taak in de mohamedaansche wereld is toegewezen. Zoo zal, volgens Dr. Huber, deze oorlog, die den ondergang van T. had te bezegelen, de wedergeboorte brengen van dien staat en de inleiding worden van een nieuw tijdperk van bloei voor den Islam.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

„Nederlandsch Indië Oud en Nieuw“.

Tegelijkertijd met den alleszins aantrekkelijken en keurig afgewerkten Prospectus, is het eerste nummer verschenen van een tijdschrift, hetwelk de Firma Cuypers en Hulswit, naast het Tijdschrift „Het Nederlandsch-Indische Huis Oud en Nieuw“, zal uitgeven.

Was dit laatste tot nu toe in hoofdzaak gewijd aan de bouwkunst, archaeologie en ethnografie, in het nieuwe tijdschrift zal eene belangrijke plaats worden ingeruimd aan tal van andere onderwerpen, zooals Kunstnijverheid, Handel en Verkeer, Cultures, Mijnbouw, Hygiëne, enz.

Met deze uitbreiding is gepaard gegaan eene vermeerdering van medewerkers, van welke de voornaamste in den Prospectus zijn vermeld, en waaronder wij mannen aantreffen met klinkende namen op het gebied van Indische Kunst en Wetenschap en van Letterkunde, terwijl ook Augusta de Wit op het lijstje voorkomt.

De Redactie bestaat uit de H.H. Ed. Cuypers, M. J. Hulswit, Mr. J. G. Huyser, R. M. Noto Soeroto en L. D. Petit Jr. Het spreekt van zelve, dat voor de oprichting van het orgaan in ruime mate propaganda is gemaakt in de toonaangevende kringen op Indologisch gebied, en mocht de redactie dan ook van vele zijden toezegging tot steun en bijstand van instemming ondervinden. Zoo gaf Z.E. de Oud-Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz niet alleen op onduidelijk wijze van zijne ingenomenheid met de oprichting blijk, doch beloofde Z.E. een inleidend woord voor de eerste aflevering te zullen schrijven, aan welke belofte thans is voldaan.

In deze inleiding laat de heer v. H. vooral uitkomen, hoe de heer Cuypers, na een kortstondig verblijf in Indië, met zijn kennersblik voor kunst, tot de overtuiging was gekomen, hoe de allereerste beginselen van kunst en smaak bij de Indische woningbouw over het hoofd waren gezien en hoe wij in dat opzicht nog heel veel van onze koloniseerende naburen hadden kunnen afkijken. Hoe verder de inlander veel gevoel had voor kunst, doch daaromtrent tot nu toe elke leiding had gemist, en wat er alzo in den laatsten tijd was gedaan om de Indische dommelzucht tot kunstgevoel en kunstuiting te doen oplaaien.

De heer v. H. noemt het een gelukkig verschijnsel, dat in dat opzicht niet alleen in Indië en in Nederland vele particuliere personen wakker zijn geworden, doch dat men dit zelfde ook kan getuigen van eene — helaas slechts kleine — kern van Indische ambtenaren, terwijl in dat opzicht ook eene evolutie merkbaar is onder de inlanders. Zodoende toch bestaat er nog kans, dat door samenwerking van deze groep ten slotte nog veel ten goede kan keeren en dat front zal worden gemaakt tegen bureaucratie en bekrompenheid, gebrek aan doorzicht, sleur en gemakzucht.

De eerste aflevering bevat verder eene verhandeling van Prof. Nieuwenhuis over Figuurknoopen en Ikatweefsels, verlicht door zeldzaam fraaie reproducties van dessins voor Palembang brocaatweefsel, geïkatte doeken van Koetei enz.; vervolgens eene causerie over Javaansche Muziek van Noto Soeroto en Soerja Poetra, waarin een Javaansch lied op Soeroto en Soerja Poetra, waarin een Javaansch lied op Soeroto is gezet, benevens eene beschrijving van het fraaie gebouw der Ned. Indische Spoorwegmaatschappij te Semarang, alsmede van het niet minder fraaie timmerwerk van het S.S. „Jan Pieterszoon Coen“.

Deze eerste aflevering is in hare uitvoering zeker wel geschikt om bij het publiek het vertrouwen te vestigen, dat de redactie in het prospectus waarlijk niet te veel heeft beloofd. Het blad verschijnt in maandelijksche afleveringen van kwarto-formaat, en is op fraai papier met aangename lettergedrukt en ruim geïllustreerd met kleurendrukken en lichtdrukken en met photogravures.

De prijs per jaargang bedraagt f12, terwijl na de verschijning van het twaalfde nummer een fraaie stempelband verkrijgbaar zal worden gesteld.

Moge dit blad er toe medewerken, om de liefde voor de kunst op Indischen bodem te enten, en om de liefde voor Indische kunst bij het groote Nederlandsch publiek te doen aanwakken tot liefde voor ons „Tropisch Nederland“.

W. J. G.

Het Inlandsch onderwijs in Ned.-Indië.

De oud-minister van Koloniën, Mr. D. Fock, schrijft in het Maart-Nr. van „De Gids“ een artikel over het inlandsch onderwijs in Ned.-Indië. De schrijver wijst er op, dat in vroeger tijd zoo goed als niets werd verricht om den inlander te ontwikkelen. Zoo vroeg bijv. in de eerste helft van de vorige eeuw de toenmalige resident van Banjoemas aan de Indische Regeering, ter bevordering van het inlandsch onderwijs in zijn gewest, dertig gulden per maand toe te staan, welk verzoek, na tien maanden overweging van de hand werd

gewezen. Zelfs waren er nog in 1906 op Java niet meer dan ongeveer drie honderd inlandsche gouvernementsscholen, hetwelk voor een bevolking van ruim 30 miljoen inlanders een zeer gering aantal is. Maar na dien tijd is het onderwijs meer en meer verbeterd en uitgebreid. Zoo waren er — om een voorbeeld te noemen — op het eind van 1913 op Java en Madura reeds ongeveer drie duizend desa-scholen, terwijl ook op de buitenbezittingen een belangrijk aantal dezer scholen geopend is. En al beantwoordt de desa-school niet aan het ideaal, dat men zich voor een goede volksschool stelt, toch verdient de instelling er van alleszins toejuicing, meent Mr. Fock. Intusschen valt er nog ontzettend veel te doen voor de volksofvoeding, gelijk door den schr. wordt aangetoond; intusschen acht hij den tijd, om in Indië een universiteit te stichten, nog niet gekomen, terwijl ook aan een technische hoogeschool of andere hoogeschoolen voorloopig nog niet kan worden gedacht.

Eigen Haard.

In het jongste Nr. van „Eigen Haard“ schrijft de heer H. Borel een en ander over Oostersche (Chineesche en Japanesche) schilderkunst en beëindigt H. W. Brédee zijn schets „Uit het Javaansche dorpsleven“.

Legenden der Doesoen-Dajaks.

Het Maart-nr. der Annalen van het Missiehuis te Roosendaal bevat het vervolg van een serie legenden en overleveringen der Doesoen-Dajaks, medegeleed door den heer J. Staal, missionaris in Britsch Noord-Borneo.

De zending op Java.

Dr. J. W. Gunning schrijft in het Febr. nr. van de „Stemmen voor Waarheid en Vrede“ over „De zending onder de Mohammedanen op Java“. Het artikel bevat opmerkingen over hetgeen Dr. Lindeborn in genoemd tijdschrift over hetzelfde onderwerp heeft geschreven en over het geschrift van Dr. B. Esser „De goddelijke leiding in de Zending“. Schr. zegt er o.m. van: „Evenwel hoeveel lof ik ook heb voor hun werk, beide schrijvers laten mij onbevredigd. Er is een bezwaar tegen de zending onder de Mohammedanen, dat vooral in onze dagen van gewicht is, en dat zij onbesproken en dus ook onweerlegd laten. Ik bedoel het ontbreken van perspectief in dezen arbeid. Daaronder versta ik iets anders dan succes of kans op succes. Ik meen dat het werk op Java op dit oogenblik perspectieven opent, maar ik ben volstrekt niet overtuigd, dat er eenig vooruitzicht bestaat op binnen afzienbare tijd te verkrijgen zichtbare resultaten: veeleer het tegendeel“.

In dit verband zij nog gewezen op de artikelenreeks van zending A. Vermeer over „De kerstening van Java“, waarvan het slot is opgenomen in de „Nederlandsche Zendingen“ van 3 dezer.

Indologenblad.

Het Nr. van 2 Maart opent met een korte beschouwing van „Adr.“ over de Chineesche beweging en de bestuursambtenaren“, waarbij de schr. er op wijst, dat het herhaaldelijk blijkt, dat de Indische ambtenaren niet voldoende op de hoogte zijn van de Chineesche toestanden in den Archipel. Hij eindigt daarom met den raad, dien de heer Borel in het Kol. Tijdschrift aan de ambtenaren B. B. gaf ook den a.s. ambtenaren voor te houden, n.l. om „de stroom der tijden volgend, door studie den Chinees, speciaal den modernen Chinees, met zijn moderne streven en behoeften, evenzeer te leeren kennen als den Inlander en den Europeaan“.

Over goud in Nederlandsch-Indië, voornamelijk in Benkoelen, schrijft A. D. een artikel, dat in een volgend Nr. zal worden voortgezet.

A. C. Tobi vraagt, of onder de Indologen een vereeniging voor Indische volkenkunde in uitgebreiden zin mogelijk is. Hij beantwoordt die vraag bevestigend; Prof. Nieuwenhuis heeft bij voorbaat zijn steun toegezegd.

M. v. d. S. geeft een vrij uitvoerig overzicht eener interessante voordracht van Dr. N. Adrian, op 15 Febr. j.l. voor de leden der Vereeniging voor universitaire Lezingen gehouden en handelend over „De karaktertrekken der Toradja's“.

Geologische geschriften over Ned.-Indië.

Van de hand van Dr. R. D. M. Verbeek verscheen het derde vervolg zijner opgave van geschriften over geologie en mijnbouw van Nederlandsch Oost-Indië, opgenomen in de Verhandelingen van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën (Geologische serie, dl. II, blz. 145—164).

Catalogus Bibl. Dep. van Koloniën.

Van den catalogus van de boeken en kaarten, uitmakende de Bibliotheek van het Departement van Koloniën te 's-Gravenhage, verscheen het vierde vervolg. Dit 4e vervolg is samengesteld door den bibliothecaris, den heer W. J. Schalker en bevat de aanwinsten der bibliotheek gedurende het tijdvak Juni 1911 tot en met Juli 1915.

De inleiding is zeer practisch, omdat er een strenge afscheiding is tusschen onze koloniën en die van andere mogendheden, gelijk uit de inhoudsopgave blijkt. Een handig naam- en zaakregister vergemakkelijkt bovendien de raadpleging.

Hindia Poetra.

Het eerste nummer van „Hindia Poetra, Algemeen ordisch maandblad met uitsluitend Hollandschen tekst“, waarvan in dit blad reeds eerder het een en ander werd medegeleed, is verschenen. Deelde de redactie tevoren in een prospectus mede, dat het tijdschrift voorloopig slechts zou verschijnen met 16 blz. per aflevering, reeds dadelijk is ze van dat plan afgeweken en geeft dit eerste Nr. het dubbele van het beloofde, terwijl de inhoud alleszins aan de verwachting beantwoordt.

Van de bijdragen, waaruit het Nr. is samengesteld, noemen we er enkele: „De eerste voorpost in het Hooge Noorden“, door W. J. Giel. — Ter gedachtenis (Mr. C. Th. van Deventer en R. Basoeki). — Onderwijs aan Inlandsche meisjes in de Minahassa, door S. Ratu Langie. — De Inlandsche pers, door A. Mühlensfeld. — Een moderne Javaansche vorst (R. M. A. Soerjo Soeparto, thans Mangkoenegoro VII), door Surya Ningrat.

De Indische Gids.

De Maart-afl. bevat de volgende artikelen. Lotsverbetering der ambtenaren bij het B.B., door E. A. A. van Heekeren. — De Afdelingsbank behoort een Volksbank te zijn, door J. E. Jasper. — Het Boschwezen in de Buitenbezittingen, door H. J. L. Beck. — Mémoires van een Atjehschen balling, medegeleed door H. T. Damsté. — De robijn van Radjasthan, door R. E. Forrest.

Overigens de maandelijksche rubrieken: Varia. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Revue van brochures enz.; en Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

Neerlandia.

In het Maart-Nr. wordt melding gemaakt van plannen

BEËEDIGD EXPERT.
Inkoop van Oud-Indische Brillanten,
Paarlen, Juweelen, enz.
— **N. BLOM,** —
Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320.
AMSTERDAM.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DE GELUK-ONDERWIJS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, enz.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
— OVER DE WAALSCHIE KERK —
58° NOORDEINDE NIET-BOVEN KRUL TEL. 2234

Winkelvereniging H. J. B.

Specialiteit in COMESTIBLES
KOLONIALE WAREN
INDISCHE INGREDIËNTEN
NOACK'S FIJNE VLEESCHWAREN
WIJNEN
van The Continental Bodega-Comp.

Obrechtstraat 198, Telefoon Haag 3641
Obrechtstraat 4, Telefoon Haag 3414
Atjehstraat 68, Telefoon Haag 1437
Stevinstraat 109, Telefoon Schev. 147

Verlofgangers!

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met safternaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.
De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH“
hoek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp,
BATAVIA.
GRAMOPHONE AGENCY,
38 Gembongan, SOERABAYA.
HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Nedl).
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY
— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

HUPFELD'S FILIAAL

Directie:

DUWAER & NAESSENS

PIANO-, PHONO- en MUZIEKHANDEL

is gevestigd:

's-GRAVENHAGE AMSTERDAM
Kneuterdijk-Heulstraat, Stadhouderskade 19,
Tel. No. 27. Tel. No. 4698.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en 13 DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
— van 10 tot 4 uur. —

Adverteeren doet verkoopen.

om voor wijlen Mr. C. Th. van Deventer een gedenksteen op te richten. De plannen gaan uit van het Bestuur der Groep Ned.-Indië van het Alg. Ned. Verbond.

Verder vindt men een artikeltje in getiteld „Onze Oostinjevaarders aan de Kaap”, naar aanleiding van het aandoen der Kaap door de Indische mailboten.

De Nederlandsche Zeewezen.

No. 5 bevat een opstel van P. H. Gallé, getiteld: „Eenige bijzonderheden van de stoomwegen naar Oost-Indië via Zuid-Afrika, en verder het vervolg van J. Scheltema de Heere's aantekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea, waarin de schr. bijzonderheden verhaalt van de plaats Amboina (met ill.).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 9: Fabrikatie-resultaten van een aantal suikerfabrieken op Mauritius in 1914, door Dr. H. C. Prinsen Geerligns. — De vezelcultuur in Ned.-Indië, door Dr. H. H. Zeylstra (vervolg). — De invloed van den prijs van suiker op haar verbruik, door Dr. H. C. Prinsen Geerligns. — Landbouwschool te Deventer. — De Buitenbezittingen in 1904—1914 (vervolg). — Wetenschappelijke en empirische keuring van rubber. — Mechanische grondbewerking op Java, door E. Botje. — Hout voor de bereiding van papier, door Dr. A. H. Berkhout. — De kokospalmcultuur en hare betekenis voor Duitsche koloniën. — Overigens de gewone wekelijksche rubrieken.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INGAANG.	AANTEKENINGEN.
Assistent-Resident van Groot-Atjeh (Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden).	12 Mei 1916.	Oorzaak: Verzoek om buitenslandsch verlof van den titularis Th. C. Rappard.
Assistent-Resident van Gorontalo (residentie Menado).	18 Jan. 1916.	Oorzaak: Verzoek van den titularis E. Kalf om ontslag uit zijne betrekking wegens ziekte

Van de Afdeling Apeldoorn:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1915.

BATEN.	
Voordeelig saldo vorig jaar	f 113.43½
Contributies over 61 leden van het loopende jaar	„ 115.50
Bijdrage voor Curaçao van den heer H. A. Stöcker	„ 5.—
Opbrengst lezing van den heer v. Sibinga Mulder op 16 December	„ 34.95
	f 268.88½
LASTEN.	
Aan het Hoofdbestuur over 58 leden	f 43.50
Inningskosten	„ 3.05
Vergaderingen	„ 2.—
Advertentiekosten en drukwerken	„ 40.65
Bureaustkosten	„ 4.73
Reis- en verblijfskosten	„ 6.50
Bijdrage aan het Hoofdbestuur	„ 5.—
Aan het Steuncomité voor Curaçao	„ 15.—
Zaalhuur v. d. lezing van den heer I. Sibinga Mulder	f 30.25
Andere kosten der lezing	f 7.31
Krans op het graf van wijlen Mej. M. A. A. Jonkers	„ 5.50
Voordeelig saldo	„ 105.39½
	f 268.88½

Apeldoorn, den Februari 1916.

De Secretaris-penningmeester,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Gezien.
De Voorzitter,
CALMEIJER.

Van de Afdeling Breda en Omstreken:

Kort verslag over het jaar 1915.

Onze afdeling telde bij den aanvang van het jaar 39 leden. Door bedanken voor het lidmaatschap en vertrek naar elders verminderde dit getal met 7 leden; het vermeerderde met 6 leden door toetreding en met 1 lid door vestiging, zoodat, op het einde van dit jaar, het ledental nog 39 bedraagt. Het bedanken van enkele leden moet aan de slechte tijdsomstandigheden worden toegeschreven.

Aan contributie over 1915 werd geïnd f 80.50, waarvan aan het Hoofdbestuur is afgedragen f 29.50. Na aftrek van alle onkosten wees onze kas een saldo aan van f 98.27.

Dit jaar hebben onze leden een voordracht kunnen bijwonen van den heer J. Sibinga Mulder over „Rijst- en Koffiecultuur”, waartoe wij door het Bestuur van het Natuurkundig Genootschap te Breda waren uitgenoodigd. Voor de noodlijdende bewoners van de Beneden Windsche eilanden werd eene collecte gehouden, die f 214.88 opbracht, de verloting van een spreij, enz. gaf f 120.12, waaraan uit de kas der Vereeniging f 25.— werd gevoegd, zoodat f 360.— aan den heer J. W. van Aalst, penningmeester van het Hoofdbestuur te 's-Gravenhage, kon worden afgedragen.

Eene lezing door ons Bestuur georganiseerd, moest tot Januari '16 worden uitgesteld.

Ons bestuur vergaderde dit jaar 2 maal; de op 26 April 1915 gehouden Algemeene Vergadering werd, evenals vorige jaren, alleen door het Bestuur bezocht.

Door de mobilisatie zag de Heer van Reijn zich verplicht zijn ontslag als secretaris-penningmeester aan te bieden. In zijn plaats werden benoemd als waarnemend secretaris de Heer P. C. Swaan, als penningmeester de Heer E. G. A. Taenger. Mevrouw van den Berg geb. Tulp

nam ontslag als bestuurslid; in de daardoor ontstane vacature is nog niet voorzien.

De rekening en verantwoording van den penningmeester werd nagezien en goedgekeurd door de heeren J. Langenbach en H. Duyvelaar, die voorstelden deze te dechargeeren.

De waarnemende Secretaris,
SWAAN.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Opzichter werkplaats (smid) voor de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Voor den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een bekwaam smid, afkomstig uit eene grofmederij, liefst uit eene spoorwegwerkplaats, ten einde daar te lande benoemd te worden tot opzichter der werkplaatsen bij de afdeling „ijzerbewerking” van genoemden diensttak.

Aan deze betrekking is verbonden eene bezoldiging van f 100 's maands, met driejaarlijksche verhoogingen van f 25 's maands, tot een maximum van f 225 's maands.

Bij de vaststelling van de aan den uit te zenden opzichter toe te kennen aanvangsbezoldiging zal rekening worden gehouden met de door hem verkregen ervaring en met het bezit van diploma's.

Wijders worden toegekend overwerkgeelden wegens buiten de vastgestelde werkuren verrichten arbeid, en buitengewone belooningen en premieën voor buitengewone ijver, voor betoonde onverschrokkenheid in gevaar of bij ongevallen, voor goede dienstbetrachting en voor alle andere aan den lande bewezen diensten, die geacht kunnen worden geleid te hebben tot besparing van uitgaven of vermeerdering van inkomsten.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening, e.q. ook voor het wettig gezin, in de tweede klasse indien de aanvangsbezoldiging f 150 's maands of meer bedraagt; in de derde klasse indien die bezoldiging minder dan f 150 bedraagt;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van f 750;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 100 's maands, ingaande met den dag van inschepping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behorende zich vóór 8 Maart a.s. bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot Afdeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. diploma's en andere bewijsstukken, dat zij voldoen aan bovengenoemde eischen;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop. In het adres moet worden vermeld de datum en plaats van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en e.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 15 Februari 1916 no. 38).

Opleiding hier te lande voor Commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat veertig jongelieden, waaronder ten hoogste tien vrouwelijke mogen zijn, geplaatst kunnen worden op de te Leiden gevestigde school tot opleiding voor commies bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Van de veertig plaatsen kunnen twintig ingenomen worden door in Indië aangenomen surnumerairs, die voor Gouvernementsrekening naar Nederland worden gezonden.

Worden in Indië minder dan twintig surnumerairs aangenomen, dan wordt het aantal der hier te lande aan te wijzen surnumerairs verhoogd tot het aantal van veertig in het geheel is bereikt.

Voor opleiding komen in aanmerking: jongelieden, die den leeftijd van 24 jaar nog niet bereikt hebben en die in 1916 of 1915, of in bijzondere gevallen, te beoordeelen door den Minister van Koloniën, reeds vroeger het eindexamen hebben behaald;

1o. van eene hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar onderwijs, waarbij natuurkunde als verplicht vak op het eindexamenprogramma voorkomt;

2o. van eene middelbare tweejarige handelsschool, met als onderbouw eene hoogere burgerschool met driejarigen cursus, gymnasium of daarmede gelijkgestelde inrichting van middelbaar of gymnasium onderwijs, voor zoover de candidaten een aanvullingsexamen in natuurkunde met goed gevolg hebben afgelegd, welk examen dezelfde eischen als die van het eindexamen eener hoogere burgerschool voor jongens met 5-jarigen cursus in dat vak omvat;

voor zoover eene in te stellen commissie de gegadigden geschikt acht voor het volgen van den cursus en de geneeskundige commissie van het Departement van Koloniën hen lichamenlijk voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst geschikt bevindt.

Een duidelijk leesbaar handschrift is een vereischte. De eigenhandig geschreven verzoekschriften om in opleiding te worden genomen moeten uiterlijk 19 Augustus a.s. bij het Departement van Koloniën zijn ingezonden, vergezeld van:

a. een geboortebewijs;

b. de door de eindexamencommissie bij het diploma, bedoeld onder 1o. en 2o. hiervoor, afgegeven lijst der op het eindexamen behaalde punten.

De opleiding, welke kosteloos geschiedt, vangt 15 November a.s. aan.

Zij, die in opleiding worden genomen, ontvangen eene toelage van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande op den dag, waarop de opleiding aanvangt en eindigende in de maand, waarin de examens met gunstigen uitslag afgelegd zijn.

Het leerplan omvat, behalve theorie en practijk van de post- en telegrafie in den meest uitgebreiden zin, aardrijkskunde, bepaaldelijk van Nederlandsch-Indië, volkenkunde van Nederlandsch-Indië en Maleisch.

De cursus wordt ingericht als volgt: Eerst 1½ maand praktische opleiding aan een der Neder-

landsche post- en telegraafkantoren; daarna theoretische opleiding voor den postdienst en voor den telegraafdienst, telkens gedurende één jaar, en vervolgens wederom praktische opleiding gedurende 4 maanden.

Behoudens vrijstelling, te verleenen door den Minister van Koloniën, mag dezelfde surnumerair niet meer dan twee maal aan elk der beide cursussen deelnemen, terwijl toelating tot den telegraafcursus niet plaats vindt, alvorens de surnumerair het examen voor den postdienst en de bediening der telegraafstoelen met goed gevolg afgelegd heeft.

Bij gebrek aan ijver, bij gebleken ongeschiktheid of wan gedrag, kan de Minister van Koloniën staking van de opleiding gelasten.

Na met goed gevolg de examens te hebben afgelegd, worden de surnumerairs ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gesteld om tot commissie te worden benoemd.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië wordt verbonden:

a. overtocht als gouvernementspassagier der tweede klasse, e.q. met wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrusting ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

c. voor gehuwde mannelijke personen uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voor oopige bezoldiging van f 150 's maands, ingaande met den dag, waarop de toelage voor de opleiding ophoudt, en voortdurende totdat in Indië de vaste bezoldiging ingaat.

Aan de betrekking van commies is, voor degenen, die in Nederland opgeleid zijn, verbonden eene aanvangsbezoldiging van f 300 's maands, opklimmende met 2 tweejaarlijksche verhoogingen van f 25 en 1 driejaarlijksche verhooging van f 50, tot het maximum van f 400 's maands.

Na 3 jaren op dat maximum gediend te hebben, worden de commies, die ten volle voor hunne taak berekend zijn, tot hoofdcommies op f 450 's maands bevorderd, in welke betrekking, na wederom 3 jaren, het maximum van f 500 's maands verkregen wordt.

Bovendien zijn de in Nederland opgeleide ambtenaren benoembaar tot de hogere rangen, als kantoorchef 1ste klasse (bezoldiging f 600) en hoofdkantoorchef (bezoldiging f 625—f 850 's maands).

Aan het beheer van een kantoor, alsmede aan de detachering op het hoofdbureau, is eene toelage boven de vaste bezoldiging verbonden.

Voorts staat voor hen open eene benoeming tot inspecteur 3de klasse (f 400—600), 2de klasse (f 700—800) en 1ste klasse (f 900—1000), en hoofdinspecteur, chef van den dienst, welke benoemingen echter steeds bij keuze plaats hebben.

Op pensioen wordt aanspraak verkregen bij eervol ontslag na een voor Indisch burgerlijk pensioen geldigen diensttijd van 20 jaren en wanneer de leeftijd van 45 jaar is vervuld.

(Nederlandsche Staatscourant van 25 Februari 1916, No. 47).

DORDTSCHER BANK
'S-GRAVENHAGE - KNEUTERDIJK 12-14
behandelt alle Bankzaken.

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering op het leven
Oudehavenkade Nr. 1. Plan C, Rotterdam
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Levensverzekering
in elken vorm.
Hoofdvertegenwoordigster voor Ned. Oost-Indië
Firma COSTER VAN VOORHOUT & Co.
te Soerabaja.

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Adverteeren doet verkoopen.

GHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel
 Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag
 Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG
 A. B. C. Code 4 & 5 U. G.
Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia
 Engros-Detail. Import-Export.
 Gratis Verpakking voor Indië.

P. B. VAN MOORSEL & CO
 Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
 Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

's-Gravenhaagsche Manege,
 Kazernestraat 46-48. - Telefoon 3065.
Oudst Etablissement.
 1ste Klasse Rijonderwijs.
 R. J. J. HIEMSTRA, Directeur.

Vereeniging OOST en WEST.
Aideeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manieure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47 ^{bis} , Utrecht,	{	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West:
- I. **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
  - II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankieerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
  - No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
  - No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
  - No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
  - No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
  - No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
  - No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
  - No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
  - No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

G. J. EENINK.
In- en Verkoop van Antieke Meubelen.
 Specialiteit in het vervaardigen van
IMITATIE-Antieke Meubelen.
 Fabriek: **DEN HAAG** Magazijn:
Bonistraat 2, 5 Heerenstraat 5.
 bij de Malakkastraat. **MEUBELMAKERIJ.**

TELEFOON H 7057
C. P. A. NICOLAÏ
 Specialiteit in **HEEREN-MODEARTIKELEN**
 Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.
Dunklerstraat 33 hoek
 Valeriusstraat.

Regulateurs, Westminster Carillons
 met speelwerk. - Speciaal voor Indië.
GROOTSTE SORTEERING. LAAGSTE PRIJZEN
 Goedkoopst adres voor Waltham en Zenith Horloges.
 Armband Horloges voor Heer en Dame.
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35
 t/o de Oude Molstraat. **ZIE ÉTALAGE.**

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur **PIANO's** van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting
 voor het gereedmaken voor de **TROPEN.**
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
 Onze Geïllustreerde Catalogus is een
 uitstekende handleiding om zich op
 huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
 Prijscourant gratis.

GEBR. ALES,
 Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

RIPPEN
 Pianohandel
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.
 Tel. 4683.
 Verhuren Stemmen

VAN SEVENTER & PALUDANUS
 KLEERMAKERIJ
 Heerengracht 38 - Telefoon 4214
 Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
 naar maat van f 35.—
 Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN
en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD

Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . . f 2.40
gebonden . . . . . - 2.90**Brengt een bezoek aan BOEATAN**
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

OBAT BAIK

INDISCHE ZALF tegen alle
Rheumatische aandoeningen.

M. P. MULLER,

Galileistraat 133 en 129 Valeriusstraat 13
Tel. H 6375 Tel. H 6370

MAGAZIJNEN VAN

Gas- en Electriche Ornamenten.

BADEN EN GEYSERS.

Telefoon 3364. **FA LOUIS RETÈL,** Telefoon 3364.Koloniale Waren en Comestibles.
Delicatessenhandel.Oudste en meest bekende adres in Duinoord en Zorgvliet.
Prima kwaliteit, concurrerende prijzen.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

OBAT BAIK

f 1.25 per pot, overal verkrijg-
baar. Wordt door iedereen
aanbevolen.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.

Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift - Electriche Licht - Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.PLATS DU JOUR 50 CT - DINERS VAN f1.50 EN HOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

*Luiersmand- Artikelen**Opgemaakte Wiegen*

in diverse prijzen.

Adverteeren doet verkoopen.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

J. C. P. HOOGVEEN,

Hofleverancier
van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder

Wijnen, Comestibles, Thee.

UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN
INDISCHE WAREN.

Fred. Hendriklaan 141. Telefoon S. 429.

OPGERICHT 1811.

OBAT BAIK

waar niet verkrijgbaar, franco
toezending ad f 1.35 door OBAT
BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.*Drukkerij ten Hagen* levert tegen billijken
prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.